NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2022/2275,

18. november 2022,

millega toetatakse relvade ja laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteemi (AAMVS) väljatöötamist relvade ja laskemoona ebaseadusliku leviku ennetamiseks

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 28 lõiget 1 ja artikli 31 lõiget 1,

võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanekut

ning arvestades järgmist:

(1) Nõukogu võttis 19. novembril 2018 vastu ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia „Relvade turvalisuse tagamine, kodanike kaitsmine“ (edaspidi „ELi väike- ja kergrelvade strateegia“). ELi väike- ja kergrelvade strateegia eesmärk on suunata integreeritud, ühiseid ja kooskõlastatud Euroopa meetmeid, et ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikku omandamist terroristide, kurjategijate ja muude volitusteta osalejate poolt, ning propageerida seoses relvade seadusliku kaubandusega vastutustundlikku käitumist.

(2) ELi väike- ja kergrelvade strateegias märgitakse, et varude kehv julgeolek on keskse tähtsusega tegur, mis võimaldab suunata relvi ja laskemoona seaduslikelt turgudelt ebaseaduslikele turgudele. Liit ja selle liikmesriigid on pühendunud teiste riikide aitamisele, et parandada riiklike varude haldamist ja julgeolekut, tugevdades riiklikke õigus- ja haldusraamistikke ning asutusi, mis reguleerivad väike- ja kergrelvade seaduslikku tarnet ja nende varude haldamist.

(3) ÜRO desarmeerimisküsimuste büroo (UNODA) on välja töötanud väikerelvade ja laskemoona haldamise standardid ja head tavad, eeskätt rahvusvahelised laskemoona alased tehnilised juhised (IATG) ja väikerelvade kontrolli rakendamise moodulite kogum (MOSAIC), mida varem tunti väike- ja kergrelvade kontrolli rahvusvaheliste standardite (ISACS) nime all. ELi väike- ja kergrelvade strateegiaga kohustatakse liitu edendama ja rakendama standardeid ning häid tavasid.

(4) Väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitleva ÜRO tegevuskava rakendamisel tehtud edusammude läbivaatamise kolmas konverents võttis 30. juunil 2018 vastu lõppdokumendi, milles riigid uuendavad oma kohustust ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade kõrvalesuunamist. Riigid kinnitasid veel kord, et nad mitmekordistavad oma jõupingutusi, et tagada riigi valduses olevate väike- ja kergrelvade varude ohutu, turvaline ja tõhus haldamine, eelkõige konflikti- ja konfliktijärgses olukorras. Riigid tunnustasid ka asjakohaste rahvusvaheliste standardite kohaldamist väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitleva ÜRO tegevuskava rakendamise tugevdamisel.

(5) ÜRO peaassamblee võttis 24. detsembril 2021 vastu resolutsiooni 76/233, millega moodustatakse tähtajata töörühm, et töötada välja poliitiliste kohustuste kogum kui uus ülemaailmne raamistik, milles käsitletakse olemasolevaid lünki laskemoona haldamises kogu olelusringi kestel. 2022. aastal peetud riikide kaheksandal iga kahe aasta järel toimuval kohtumisel võeti kõnealune tähtajata töörühm teadmiseks.

(6) ÜRO kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030 kinnitatakse, et väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse tõkestamine on vajalik paljude kestliku arengu eesmärkide, sealhulgas rahu, õigluse ja tugevate institutsioonide, vaesuse vähendamise, majanduskasvu, tervishoiu, soolise võrdõiguslikkuse ja ohutute linnadega seotud eesmärkide saavutamiseks. Seega on kõik riigid kestliku arengu eesmärgi nr 16.4 raames võtnud endale kohustuse oluliselt vähendada ebaseaduslikke raha- ja relvavooge.

(7) ÜRO peasekretär kutsus 24. mail 2018 esitatud desarmeerimiskavas „Securing our Common Future“ („Meie ühise tuleviku kindlustamine“) üles tegelema tavarelvade liigse hankimise ja ebaseadusliku kaubanduse probleemiga ja toetama väikerelvade suhtes riigi tasandil võetud lähenemisviise. Liit on otsustanud toetada selle kava meedet nr 22: „Ülemääraste ja halvas seisukorras olevate varude turvalisuse tagamine“.

(8) ÜRO Peaassamblee võttis 4. detsembril 2017 vastu resolutsiooni 72/55, milles käsitletakse tavarelvade laskemoona liigsete varude kogunemisest tulenevaid probleeme. Kõnealuse resolutsiooniga toetatakse rahvusvahelise, piirkondliku ja riikliku tasandi algatusi, mis annavad teavet laskemoona kestliku haldamise parandamise kohta, sealhulgas IATG juhiste rakendamise kaudu.

(9) Genfis asuv Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskus (GICHD) aitab kaasa rahvusvaheliste miinivastase tegevuse standardite väljatöötamisele, läbivaatamisele ja edendamisele ning oma laskemoona haldamise nõuanderühma (AMAT) kaudu IATG juhiste väljatöötamisele, läbivaatamisele ja levitamisele. AMAT loodi GICHD ja UNODA ühisalgatuse tulemusena, et reageerida kiireloomulisele vajadusele toetada riike laskemoona turvalisel, ohutul ja tõhusal haldamisel kooskõlas IATGga.

(10) Liit on uurinud võimalust luua rahvusvaheliselt tunnustatud süsteem relvade ja laskemoona poliitika ning tavade kinnitamiseks riigi ja lõppkasutaja tasandil. Nõukogu otsusega (ÜVJP) 2020/979 ([1]) tehti AMATile ülesandeks töötada välja relvade ja laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteem (AAMVS), et ennetada relvade ja laskemoona ebaseaduslikku levikut ja juhuslikke plahvatusi.

(11) Kuigi varude haldamiseks ja nende turvalisuse tagamiseks on olemas mitmesuguseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja häid tavasid, puudub praegu rahvusvaheliselt tunnustatud metoodika, mis võimaldaks veenduda kolmanda riigi või lõppkasutaja suutlikkuses ennetada enda relva- ja laskemoonavarude kõrvalesuunamist, nagu on osutatud relvakaubanduslepingu artiklis 11. Rahvusvaheliselt tunnustatud metoodika, mille abil sõltumatult valideerida, kas rahvusvahelisi relvahaldusstandardeid on järgitud, muudab liidu poolt kolmandatele riikidele relvavarude haldamisega seoses antava abi mõju mõõdetavaks; samuti toetab see relvaekspordi kontrolli kontekstis riskihindamist,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. ELi väike- ja kergrelvade strateegia rakendamisega seoses on käesoleva otsuse eesmärk toetada väike- ja kergrelvade ning laskemoona ohutu ja turvalise haldamise tagamiseks tehtavaid jõupingutusi, parandades ekspordikontrolliga ning rahvusvahelise koostöö ja abiga tegelevate sidusrühmade otsustusprotsesse.

2. Vastavalt lõikele 1 on käesoleva otsuse eesmärgid järgmised:

a) luua toimiv AAMVS ning

b) julgustada piirkondlikke organisatsioone ja nende asukoha liikmesriike töötama välja omaenda AAMVSi.

3. Projekti üksikasjalik kirjeldus on esitatud käesoleva otsuse lisas.

Artikkel 2

1. Käesoleva otsuse täitmise eest vastutab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (edaspidi „kõrge esindaja“).

([1]) Nõukogu 7. juuli 2020. aasta otsus (ÜVJP) 2020/979, millega toetatakse rahvusvaheliselt tunnustatud süsteemi väljatöötamist relvade ja laskemoona haldamise valideerimiseks kooskõlas avatud rahvusvaheliste standarditega (ELT L 218, 8.7.2020, lk 1).

2. Artiklis 1 osutatud projekti tehnilise rakendamise eest vastutab Genfis asuv Rahvusvaheline Humanitaardemineerimise Keskus (GICHD) ja selle spetsialiseeritud asutus, laskemoona haldamise nõuanderühm (AMAT).

3. GICHD ja AMAT täidavad oma ülesandeid kõrge esindaja vastutusel. Selleks sõlmib kõrge esindaja GICHDga vajalikud kokkulepped.

Artikkel 3

1. Lähtesumma liidu rahastatava projekti rakendamiseks on 1 792 690,84 eurot.

2. Kulutusi, mida rahastatakse lõikes 1 sätestatud lähtesummast, hallatakse vastavalt liidu üldeelarve suhtes kohaldatavatele menetlustele ja reeglitele.

3. Järelevalvet lõikes 1 osutatud kulude nõuetekohase haldamise üle teeb komisjon. Sel eesmärgil sõlmib komisjon GICHDga asjakohase lepingu. Lepingus määratakse kindlaks, et GICHD tagab liidu rahalise toetuse nähtavuse vastavalt selle suurusele.

4. Komisjon püüab sõlmida lõikes 3 osutatud lepingu niipea kui võimalik pärast käesoleva otsuse jõustumist. Ta teavitab nõukogu kõigist raskustest selles protsessis ning teatab nõukogule lepingu sõlmimise kuupäeva.

Artikkel 4

1. Kõrge esindaja esitab nõukogule GICHD poolt korrapäraselt koostatavatele kirjeldavatele aruannetele tuginedes aruande käesoleva otsuse rakendamise kohta. Nimetatud aruannete põhjal teeb nõukogu hindamise.

2. Komisjon annab aru artiklis 1 osutatud projekti finantsaspektide kohta.

Artikkel 5

1. Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

2. Käesolev otsus kaotab kehtivuse 36 kuu möödumisel artikli 3 lõikes 3 osutatud lepingu sõlmimisest. Kui kuue kuu jooksul alates käesoleva otsuse jõustumise kuupäevast ei ole nimetatud lepingut sõlmitud, kaotab otsus kehtivuse.

Brüssel, 18. november 2022

Nõukogu nimel
eesistuja
M. BEK

LISA

PROJEKTIDOKUMENT

RELVADE JA LASKEMOONA HALDAMISE RAHVUSVAHELISELT TUNNUSTATUD VALIDEERIMISSÜSTEEMI (AAMVS) VÄLJATÖÖTAMINE RELVADE JA LASKEMOONA EBASEADUSLIKU LEVIKU ENNETAMISEKS

1. **Taust**

Relvastuskontrolli kogukonnas ollakse üha enam üksmeelel selles, et kõrvalesuunamist ennetavate ekspordikontrolli meetmete tugevdamisel on kesksel kohal tõhus varude haldamine. Relvakaubanduslepingu osalisriikide seitsmendat konverentsi silmas pidades koostatud töödokumendis kutsub kõnealuse seitsmenda konverentsi eesistuja osalisriike üles „kaaluma kõiki varude haldamise aspekte – nii ekspordiloa väljastamise eel kui ka tarnimisjärgselt, kui toimub ohutu ja turvaline ladustamine“. Lisaks sellele, et ta kutsub üles jagama ebaseadusliku tegevuse kohta käivat teavet (relvakaubanduslepingu artikli 11 lõige 5 ja artikli 15 lõige 4), julgustab ta „importivaid ja eksportivaid riike tegema ladustamisrajatisi, esemete märgistamist ja lõppkasutajate kontrollimist käsitlevat konkreetset korda ja selle tagamist puudutavad kokkulepped enne ekspordiloa andmist“. Samuti teeb kõnealuse seitsmenda konverentsi eesistuja kooskõlas artikli 13 lõikega 2 ettepaneku, et osalisriigid võiksid anda teavet füüsilise julgeoleku ja varude haldamise tugevdamise eesmärgil võetud meetmete kohta, mida vaadeldakse kui kõrvalesuunamise ennetamise ja käsitlemise meetmeid ([1]).

Üks murekohti seoses kolmandates riikides praktiseeritavate varude haldamise tavadega on endiselt see, kuidas toimub kõnealuses töödokumendis kirjeldatud tagamine. Kõnealune valdkond on tehniline ja vastavat teavet peetakse väga tundlikuks. See raskendab teabevahetustegevust. Paljudes era- ja avaliku sektori osades kasutatakse toodete ja teenuste tõhususe, ohutuse ja turvalisuse tagamiseks vastavushindamist. Vastavushindamised on rahvusvaheliselt tunnustatud meetod, mille abil teha kindlaks, kas toode või teenus vastab tunnustatud normidele ja standarditele. Kuigi on olemas mitmesuguseid rahvusvahelisi varude haldamise ja nende turvalisuse tagamise standardeid, suuniseid ja häid tavasid, puudub praegu rahvusvaheliselt tunnustatud metoodika, mis võimaldaks veenduda kolmanda riigi või lõppkasutaja võimes ennetada oma relv- ja laskemoonavarude kõrvalesuunamist (relvakaubanduslepingu artikli 11 lõige 1).

Seda arvesse võttes on Euroopa Liit (EL) alates 2020. aastast uurinud võimalust luua rahvusvaheliselt tunnustatud süsteem relvade ja laskemoona poliitika ning tavade kinnitamiseks riigi ja lõppkasutaja tasandil. Nõukogu otsuse (ÜVJP) 2020/979 (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2021/2075) vastuvõtmisega tegi EL relvade ja laskemoona ebaseadusliku leviku ja juhuslike plahvatuste ennetamise eesmärgil Genfi Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskuse laskemoona haldamise nõuanderühmale (AMAT) ülesandeks töötada välja relvade ja laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteem (AAMVS). See oli mitmeaastane ettevõtmine, mis jagunes kindlateks etappideks, mis hõlmasid kindlaid eesmärke ja väljundeid.

Esimese etapi ((ÜVJP) 2020/979) eesmärk oli uurida, kas väike- ja kergrelvade ning laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteemi loomine on teostatav. Selle süsteemi teostatavust hinnati seitsmes kategoorias ehk tehnilises, poliitilises, õiguslikus, majanduslikus, sõjalise julgeoleku, kogukonna turvalisuse ja julgeoleku ning õigeaegsuse kategoorias. Uuringus leiti, et kuigi puuduvad nn ohumärgid, mis takistaksid sellise süsteemi väljatöötamist, kajastaks selle lõplik ülesehitus seda, milline on sidusrühmade poliitiline tahe sellises süsteemis osaleda. Seetõttu ei saanud sidusrühmad kohustusi võtta enne, kui süsteemi lõplikku ülesehitust puudutavad küsimused on lahendatud.

Teise etapi ((ÜVJP) 2021/2075) eesmärk oli töötada välja hindamisvahend, mis oleks süsteemi aluseks, ja määrata kindlaks AAMVSi jaoks sobivad võimalused. Loodi enesehindamisvahend ja uuriti valideerimissüsteemi võimalikke variante. Projekti lõpuks esitati soovitatav lähenemisviis selleks, kuidas töötada välja toimiv AAMVS.

Mis on AAMVS?

Teave, mis puudutab relvade ja laskemoona haldamise tavade üldist olukorda, pakub huvi paljudele sidusrühmadele nii igas riigis endas kui ka välismaal. Näiteks võiksid ekspordikontrolliasutused tugevdada kõrvalesuunamise ohu hindamist (mida tehakse enne ekspordiloa andmist), parandades tarnejärgse ladustamise etapi analüüsimist, ning rahvusvaheline koostöö ja abiosutamine saavad paremini vastata nendele vajadustele, mis on selgunud praeguste võimete analüüsist.

([1]) Relvakaubanduslepingu osalisriikide seitsmenda konverentsi eesistuja töödokumendi projekt „Väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse likvideerimise ning varude tõhusa haldamise tagamise eesmärgil tehtavate jõupingutuste tugevdamine“.

AAMVS on loodud selleks, et hõlbustada teabevahetust lõppkasutajate suutlikkuse kohta ladustada varusid ohutult ja turvaliselt. Selleks hinnatakse lõppkasutajate juhtimissüsteemi struktuuri suutlikkust võrreldes rahvusvaheliselt tunnustatud parimate tavadega, mis on esitatud rahvusvahelistes laskemoonaalastes tehnilistes juhistes (IATG) ja väikerelvade kontrolli rakendamise moodulite kogumis (MOSAIC).

AAMVSi teljeks on nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamise käigus välja töötatud vahendid. Standardiseeritud enesehindamine, mis on üks otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamise käigus välja töötatud peamisi väljundeid, on metoodika, mille abil analüüsitakse juhistes IATG 01.35 võimete eeltingimuseks olevate elementide all määratletud haldamise süsteemi raamistiku keerukust. Sellele enesehindamisele on lisatud juhenddokument tulemuste tõlgendamise kohta. Seda vahendit ennast võib kasutada kahepoolse teabevahetuse vahendina relvade üldise seisukorra ja laskemoona haldamise tavade kohta relvajõududes.

AAMVSist saab süsteem juhul, kui seda kasutatakse ühiste vajaduste rahuldamise vahendina ühiselt kogu organisatsioonis. Süsteemi loomisest saavad kasu eelkõige sellised organisatsioonid, mis koosnevad liikmesriikidest, kellel on ühised ekspordikontrolli nõuded, impordieeskirjad, suutlikkuse suurendamise eesmärgid või vahendite rakendamise järelevalve vajadused. Igal juhul hõlbustab ühine platvorm teabevahetust veelgi. Standardiseeritud hindamist võiks kasutada mitme sidusrühma vajaduste rahuldamiseks. Enesehindamine võiks olla kehtiv mitu aastat, võimaldades seega juba loa saanud analüüsi jagamist heakskiidetud sidusrühmadega. See võib vähendada lõppkasutaja aruandluskoormust ja ühtlasi parandada loa andmise eelses etapis ekspordikontrolliametnike juurdepääsu teabele võimaliku importiva lõppkasutaja tarnejärgsete ladustamistingimuste kohta.

AAMVSi süsteemi loomiseks on mitu võimalust. See võimaldab organisatsioonil kohandada süsteemi vastavalt oma konkreetsetele vajadustele. Teatavad organisatsioonid võivad saada kasu valideerimissüsteemi loomisest, kus volitatud kasutajad saavad jagada ühte standardiseeritud analüüsi. Teised organisatsioonid võivad leida, et valideerimine on problemaatiline, ja võivad seetõttu teha valiku vähem spetsiifiliste teabevahetusvõimaluste kasuks. Igale organisatsioonile sobivate erisuste kindlaksmääramine on AAMVSi süsteemide edasiarendamisel keskse tähtsusega.

Tuginedes eespool nimetatud väljunditele ja tulemustele, keskendutakse projekti III etapis AAMVSi edasiarendamise edendamisele. Valideerimissüsteemide edasiarendamiseks võetakse kasutusele piirkondlik lähenemisviis, mille puhul keskendutakse olemasolevate piirkondlike organisatsiooniliste struktuuride ja mehhanismide kindlakstegemisele ja edasiarendamisele ning kohandatud meetodite ja vahendite väljatöötamisele riikide relva- ja laskemoonahaldussüsteemide valideerimiseks (sealhulgas enesehindamisvahendi ja vastavate juhiste väljatöötamise kaudu hindamise tegemiseks ja hindamistulemuste tõlgendamiseks).

2. **Tehniline käsitusviis**

Selle projekti eesmärk on arendada olemasolevate piirkondlike organisatsiooniliste struktuuride raames välja sõltumatud relvade ja laskemoona haldamise valideerimissüsteemid (AAMVS). Iga süsteem toimib sõltumatult ning tugineb nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamisel välja töötatud vahenditele ja metoodilistele suunistele. Vahend hõlmab piirkonna kontekstile ja standarditele kohandatud standarditud enesehindamismetoodikat, kokkulepitud valideerimis- või hindamisprotsessi (mis võimaldab enesehindamise tulemuste analüüsimiseks kasutada piirkonnast pärit ekspertide teadmisi), teabejagamisplatvormi (mis hõlbustab teatava teabe edastamist volitatud taotluse esitanud asutustele) ning kompaktset juhtimisraamistikku süsteemi jätkusuutlikkuse säilitamiseks.

Selle projekti rakendamise kaudu kavandaks, arendaks, katsetaks ja rakendaks EL esimese piirkondliku AAMVSi süsteemi. ELi AAMVS toimiks platvormina, mille kaudu liikmesriigid saavad jagada ja saada standardses vormis teavet relvade ja laskemoona haldamise tavade kohta, tuginedes kolmandates riikides asuvate lõppkasutajate enesehindamistele. EL aitaks aktiivselt kaasa süsteemi kõigi funktsioonide väljatöötamisele, kasutades süsteemi kujundamise juures kõigis küsimustes nõuandjana ELi ja ELi liikmesriikide ekspertide võrgustikku. Võrgustikuga peetavate arutelude hõlbustamise ja kujundamistulemuse rakendamise eest vastutab Genfi Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskus.

ELi AAMVS tugevdaks massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvaekspordi töörühma (tavarelvastuse ekspordi alarühma), ELi liikmesriikide ekspordikontrolliasutuste ja Euroopa rahutagamisrahastu suutlikkust analüüsida lõppkasutaja kasutatavate relvade ja laskemoona haldamise süsteemidega seotud tarnejärgse kõrvalesuunamise ja juhuslike plahvatuste ohtu. See teave toetaks kõrvalesuunamise ohu hindamist, mis viiakse läbi enne ekspordiloa andmist. AAMVSi enesehindamine võiks samuti toetada massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvaekspordi töörühma (massihävi-

tusrelvade leviku tõkestamise ja desarmeerimise alarühma) ning ELi liikmesriikide rahvusvahelise abi ja suutlikkuse suurendamise protsesse, võimaldades standardiseeritud hindamist, kas relvade ja laskemoona haldamise raamistik vastab rahvusvahelistele headele tavadele. See toetaks puuduste ja vajaduste kindlakstegemist, suunates suutlikkuse suurendamise jõupingutused sinna, kus ressursse kõige rohkem vajatakse.

Projektiga antakse AAMVSi ning relvade ja laskemoona haldamise tavasid käsitleva teabe hindamiseks ja jagamiseks mõeldud standardiseeritud lähenemisviisi väljatöötamisest saadavast kasust teada ka teistele allpiirkondadele. Sellise teavitamise eesmärk on julgustada teisi piirkondlikke organisatsioone kohandatud AAMVSi süsteeme välja töötama ja enesehindamisvahendi kasutamist toetama. Selle tegevusega jätkatakse teavitustegevust, nagu seda tehti ka nõukogu otsuste (ÜVJP) 2020/979 ja (ÜVJP) 2021/2075 rakendamisel. Kui mõni piirkondlik organisatsioon taotleb sellise teavitamise ajal toetust AAMVSi väljatöötamiseks, võiks projekt vahendeid ümber suunata, et seda ettevõtmist toetada.

3. **Üldised eesmärgid**

Selle projekti peamine eesmärk on toetada väike- ja kergrelvade ning laskemoona ohutu ja turvalise haldamise tagamiseks tehtavaid jõupingutusi, parandades ekspordikontrolliga ning rahvusvahelise koostöö ja abiga tegelevate sidusrühmade otsustusprotsesse.

See eesmärk saavutatakse, suurendades kolmandates riikides lõppkasutajate poolt järgitavate väike- ja kergrelvade ning laskemoona haldamise tavade läbipaistvust. Tänu suuremale teadlikkusele nendest tavadest saavad sidusrühmad teha paremaid otsuseid seoses üleandmiste lubamise ja suutlikkuse suurendamise algatustega.

Mainitud tulemuse saavutamiseks on projektil järgmised peamised eesmärgid:

1) toimiva AAMVSi loomine,

2) piirkondlike organisatsioonide ja nende asukohaliikmesriikide jõupingutuste ergutamine omaenda AAMVSi väljatöötamiseks.

4. **Tegevuste kirjeldus**

Eesmärk nr 1: toimiva AAMVSi loomine

1. aasta: AAMVSi süsteemi raamistiku konsolideerimine

TEGEVUSED		VÄLJUNDID
ELi nõuandevõrgustiku loomine, kuhu kuuluksid huvitatud sidusrühmad, kes saavad anda eksperdinõu ELi poliitika ja tegevustega seotud põhi- ja tegevussuuniste kohta. Nõustajatelt palutakse sisendeid ELi AAMVSi arendusetapis, et tagada süsteemi vastavus ELi eesmärkidele. Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskuse projektimeeskond vastutab oma nõuannete rakendamise eest. Tehakse jõupingutusi mitme füüsilise kohtumise korraldamiseks kogu aasta vältel. Nõuandevõrgustiku eesmärk on tagada, et ELi sidusrühmad võtaksid juhtrolli nende vajadustele ja tööprotsessidele vastava süsteemi väljatöötamisel. Nõustajad aitavad määratleda süsteemi järgmisi elemente: — AAMVSi käitamist ning süsteemi järelevalvet ja hooldust käsitleva korra kavandamine; — enesehindamisvahendite läbivaatamine, et teha kindlaks nende sobivus ja asjakohasus vajaduste rahuldamiseks; — asjakohaste üksuste määretlemine AAMVSi valideerimiseks ja rakendamise järelevalveks; — elektroonilisel platvormil ja kahepoolselt lubatud teabevahetuse liigi kindlaksmääramine.		ELi kriteeriumidele kohandatud ja ELi poolt valideeritud ELi vahendite rakendamine. ELi AAMVSi süsteemi raamdokumendi koostamine koos arengustrateegiaga.

Enesehindamise ja valideerimise analüüsi kinnitamine. ELi tehnilised eksperdid vaatavad läbi, kohandavad ja valideerivad nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamise ajal välja töötatud üldised enesehindamisvahendid, et tagada nende vastavus ELi sidusrühmade nõuetele. Temaatiliste ekspertide heaks kiidetud enesehindamisvahendite (relvade ja laskemoona haldamine ja ekspordikontroll) tehniline valideerimine. Teabevahetusplatvormi loomise veebidisaini nõuete hindamine. ELi nõustajate soovituste põhjal määratakse hindamise käigus kindlaks programmitöö nõuded kavandatava veebiplatvormi loomiseks.		ELi nõuandevõrgustikuga suhtlemisel tehtud märkmete ja kirjavahetuse lisamine. Veebiplatvormi loomise kava koostamine, mis hõlmab selle väljatöötamist, arendamist, katsetamist ja viimistlemist.

2. aasta: vahendite ja süsteemide katsetamine

TEGEVUSED		**VÄLJUNDID**
Enesehindamisvahendite katsetamine kolmandates riikides. Katsetamine koosneb kolmest elemendist: — kolmandate riikide ja kõikide osalejate (vahendajad jne) toetamine, kes osalevad rahuldava enesehindamise läbiviimise jõupingutustes; — kõigi asjaosaliste poolt hindamise lõpuleviimisel kogetud rakendamisprobleemide ja teabevahetusega seotud murede hindamine; — hindamisaruande koostamine, milles tõstetakse esile probleemid ja saadud õppetunnid.		Enesehindamise katse hindamisaruanne.
ELi nõustamisvõrgustiku kirjeldustele vastava veebiplatvormi väljatöötamine, katsetamine ja valideerimine.		Eraldi koolitusmaterjalid enesehindamiseks ja valideerimiseks.
Koolitusmaterjalide ja töökorra koostamine, et toetada jõupingutusi enesehindamise lõpuleviimiseks, valideerimisprotsessi standardimiseks ja süsteemi järelevalvemehhanismi juhendamiseks.		Põhimõtete ja töökorra väljatöötamine valideerimise ja süsteemi järelevalvemehhanismi jaoks.
AAMVSi käitamist ning järelevalvet käsitleva korra kavandamine.		Veebiplatvorm AAMVSi teabe vahetamiseks.
ELi nõuandevõrgustikule ajakohastatud teabe andmine rakendamise seisu kohta ning tekkivate probleemide ja küsimuste arutamine.		Kommentaarid ELi nõustajatele.

Eesmärk nr 2: teiste organisatsioonide ergutamine nende enda piirkondlike AAMVSide väljatöötamiseks.

1. aasta: AAMVSi tutvustamine kahele piirkondlikule organisatsioonile; rahvusvaheliste vahenditega omatavate seoste uurimise jätkamine

TEGEVUSED	VÄLJUNDID
Kontaktide loomine kahe piirkondliku organisatsiooni ja nende liikmesriikidega, et propageerida piirkondlikku AAMVSi kontseptsiooni. See hõlmab kuni kolme visiiti asjaomasesse piirkonda. Esimene kohtumine piirkondliku organisatsiooniga on mõeldud piirkondliku AAMVSi väljatöötamise ergutamiseks ja soovi korral järgmiste sammude kavandamise alustamiseks. Teine kohtumine hõlmaks kõiki ELi liikmesriike ning see on mõeldud süsteemi ja sellest saadava kasu tutvustamiseks. Jätkukohtumised peaksid veelgi ergutama piirkondliku AAMVSi loomist ja selle kavandamist.	Piirkondlike organisatsioonide ja nende liikmesriikide teavitamine ELi AAMVSi süsteemist ja kasust, mida annab nende enda süsteemide loomine.
Osalemine piirkondlike ja rahvusvaheliste relvastuskontrolli vahendite teemalistel kohtumistel. See võiks hõlmata kõrvalürituste või muude ürituste korraldamist AAMVSi propageerimiseks ja ELi AAMVSi edasiarendamiseks.	

2. ja 3. aasta: AAMVSi tutvustamine kahele piirkondlikule organisatsioonile aastas, rahvusvahelise propageerimise jätkamine

Märkus: 2. ja 3. aastal on projektikavas ette nähtud muudatus, mis sõltub AAMVSi piirkondliku propageerimise eelmise aasta jõupingutuste tulemusest. Esialgne plaan on korraldada kaks piirkondlikku tutvustusüritust aastas vastavalt 1. aasta kavas kirjeldatud formaadile. Kui aga piirkondlik organisatsioon kinnitab AAMVSi rakendamise soovi, taotleb AMAT ELilt luba osade vahendite ümbersuunamiseks AAMVSi arendamise jaoks süsteemi taotlevas piirkonnas. Selle tulemusena väheneks aastas kaasatavate piirkondlike organisatsioonide arv, kuid tõenäoliselt suureneks AAMVSi raamistikku kasutavate ja sellest kasu saavate riikide arv.

5. **Tehniline rakendusasutus**

Projekti rakendamist juhib Genfi Rahvusvaheline Humanitaardemineerimise Keskus (GICHD) selle spetsialiseeritud asutuse AMATi kaudu). Konkreetsemalt juhib AMAT selle projekti kõigi tegevuste juhtimist ja rakendamist ning vastutab eelarve ja aruandluse eest. AMATi meeskond vastutas samamoodi varasemate nõukogu otsuste (ÜVJP) 2020/979 ja (ÜVJP) 2021/2075 raames võetud meetmete juhtimise ja rakendamise eest.

AMAT kavatseb kaasata ekspertkonsultante projekti eri aspektide toetamiseks. Projekti teatavate aspektide rakendamise toetamiseks värvatakse eelkõige veebiarenduse, vastavushindamise ning väike- ja kergrelvade haldamise valdkonna eksperte. Konsultandid valitakse heakskiidetud värbamisprotsessi korras.

6. **Asjakohasus**

See projekt, sealhulgas selle eesmärgid, tegevused ja väljundid, on kooskõlas mitme Euroopa Liidu strateegia ja poliitilise kokkuleppega.

2018. aasta ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastase võitluse ELi strateegia („väike- ja kergrelvade strateegia“)

2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegia eesmärk on „suunata integreeritud, ühiseid ja kooskõlastatud Euroopa meetmeid, et ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikku omandamist ..., ning propageerida seoses relvade seadusliku kaubandusega vastutustundlikku käitumist“ ([2]). 2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegias nähakse ette relvavarude haldamise erimeetmed ning kohustatakse ELi toetama koostööd ja abi ÜRO tegevusprogrammi rakendamisel, sealhulgas relvavarude haldamisel, ning edendama ja rakendama standardeid ja häid tavasid väike- ja kergrelvade (ISACS [nüüd MOSAIC]) ja laskemoona (IATG) käitlemiseks.

ELi AAMVS toetaks ELi jõupingutusi 2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegia rakendamiseks:

— kõrvalesuunamise ennetamine ja vastutuse edendamine seaduslikus väike- ja kergrelvade kaubanduses on AAMVSi väljendatud eesmärk. ELi AAMVS saab toetada kõrvalesuunamise ohu hindamist, mis viiakse läbi enne ekspordiloa andmist;

— ELi AAMVS saab toetada koostööd ja abi relvavarude haldamise valdkonnas, tehes kindlaks haldussüsteemi puudused ja toimides järelevalvevahendina, mille abil praktikas jälgida muutusi või parandusi;

— enesehindamise metoodikaga edendatakse MOSAICi ja IATG rakendamist standarditena, mille alusel vastavushindamist mõõdetakse.

Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastane ELi tegevuskava 2020–2025

Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastases ELi tegevuskavas 2020–2025, millega võideldakse ebaseadusliku kaubanduse vastu ELis ja Kagu-Euroopa partnerriikides (Lääne-Balkan, Moldova ja Ukraina), tunnistatakse vajadust suurendada relvavarude turvalisust Kagu-Euroopas ning toetatakse Lääne-Balkani piirkonda ([3]). Tegevuskavas on nähtud ette ka relvavarude haldamise turvalisuse suurendamine, normide edendamine ja nõuetekohase täitmise järelevalve ([4]). Lisaks nõuab meede 4.2 relvavarude paremat haldamist Saheli piirkonnas.

Kuigi ELi AAMVS ei keskendu piirkondlikule tasandile, võib see toetada jõupingutusi lõppkasutaja relvavarude haldamistavade struktuursete puuduste kindlakstegemiseks. Enesehindamise metoodika sobib eriti hästi turvalisusnormide puuduste tuvastamiseks.

ELi 2008. aasta ühine seisukoht relvaekspordi kohta (ELi ühine seisukoht) ja vabatahtlik ühise seisukoha kasutusjuhend ([5])

ELi ühine seisukoht sisaldab kaheksat kriteeriumi, milles tuuakse välja neli eri riski, mida liikmesriigid peavad käsitama ekspordilitsentsi andmisest keeldumise põhjustena, ning neli eri tegurit, mida riigid peavad ekspordilitsentsi taotluse hindamisel „arvesse võtma“. 7. kriteeriumis osutatakse „ohule, et sõjatehnoloogia või -varustus suunatakse ostjariigis kõrvale või reeksporditakse ebasoovitavatel tingimustel,“ mis kujutab endast ühte tegurit, mida eksportija peaks arvesse võtma. Ühises seisukohas on lisatud, et eksportija peaks kõrvalesuunamise ohu hindamisel võtma arvesse „vastuvõtjariigi suutlikkust rakendada tõhusat ekspordikontrolli“.

ELi ühise seisukoha kasutusjuhendis, mis sisaldab täiendavaid, kuid mittesiduvaid juhiseid kõnealuse dokumendi sätete rakendamiseks, palutakse eksportijatel kaaluda, kas vastuvõtjariigis *a*) on „varude haldamine ja julgeolek“ „nõuetekohane“ (sealhulgas MOSAIC ja IATG); ning *b*) kas „on teada varude kadumise juhtumeid“ ([6]).

([2]) Euroopa Liidu Nõukogu, nõukogu järeldused ebaseaduslike tulirelvade, väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia vastuvõtmise kohta, Brüssel, 19. november 2018, 13581/18. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13581-2018-INIT/et/pdf>.

([3]) Euroopa Komisjon, Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastane ELi tegevuskava 2020–2025 (märkus 30).

([4]) Vt eesmärki 7 tegevuskavas, mis käsitleb Lääne-Balkani riikides 2024. aastaks kestliku lahenduse leidmist väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule valdamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole, London, 10. juuli 2018, <https://www.seesac.org/f/docs/publications-salw-control-roadmap/Regional-Roadmap-for-a-sustainable-solution-to-the.pdf>.

([5]) Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad, (märkus 7).

([6]) Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 129.

Kasutusjuhendis osutatakse tõhusa julgeoleku ja varude haldamise tähtsusele mitte ainult seoses 7. kriteeriumi rakendamise ja kõrvalesuunamise ohu hindamisega, vaid ka seoses ELi ühise seisukoha 1. ja 2. kriteeriumi kohaldamisega, mis hõlmavad vastavalt rahvusvaheliste kohustuste täitmist ning inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimist. Eelkõige käsitletakse kasutusjuhendis ÜRO tegevuskavas ette nähtud standardite, sealhulgas relvavarude haldamist käsitlevate standardite järgimist seoses selle hindamisega, kas vastuvõtjad täidavad rahvusvahelisi kohustusi vastavalt 1. kriteeriumile ([7]). Lisaks viidatakse juhendis „nõuetele vastava korra“ olemasolule seoses „varude, sealhulgas liigsete relvade ja laskemoona haldamise ja julgeolekuga“ ning probleemidele seoses „varude varguse ja nende kadumisega“ nimetatud lõppkasutaja riigis, kusjuures neile viidatakse elementidena, mida tuleb arvesse võtta seoses hindamisega, kas on olemas oht, et eksporditud relvi võidakse kasutada inimõigusi või rahvusvahelist humanitaarõigust rikkudes vastavalt 2. kriteeriumile ([8]).

ELi ühises seisukohas ja kasutusjuhendis on esitatud ka asjakohased suunised teabevahetuseks, mis on AAMVSi oluline osa. ELi ühise seisukoha artiklis 4 nõutakse, et liikmesriigid vahetaksid teavet ekspordilitsentsi andmisest keeldumiste kohta ning konsulteeriksid, kui nad kaaluvad sellise litsentsi heakskiitmist, mille väljaandmisest teine liikmesriik oli „olemuselt identse“ litsentsi puhul keeldunud. Seda sätet tugevdab veelgi ELi ühise seisukoha artikkel 7, milles nõutakse, et liikmesriigid „tugevdavad omavahelist koostööd ja soodustavad lähenemist“ relvaekspordi kontrolli valdkonnas „asjakohase teabe vahetamise“ kaudu mitte üksnes seoses keeldumiste, vaid ka seoses relvaekspordipoliitikaga. Kasutusjuhendis ergutatakse liikmesriike vahetama teavet nii massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvaekspordi töörühmas (COARM) kui ka COARMi veebipõhise süsteemi kaudu, või salastatuse kategooriasse „Restricted“ kuuluva teabe puhul sõnumite edastamisega COREU-võrgu kaudu. Teabevahetus peaks hõlmama ka teavet, mis võib olla kasulik teistele liikmesriikidele kõrvalesuunamise ohu vältimiseks ([9]).

ELi ühises seisukohas on ära toodud selged seosed kehtestatud poliitika ja AAMVSi vahel. See seos loodi nõukogu otsusega (ÜVJP) 2020/979 ja ELi AAMVS loodi spetsiaalselt selleks, et toetada ELi ühise seisukoha 7. kriteeriumi kohaldamist ekspordikontrolliasutuste poolt, toimides tehnilise vahendina, mis võimaldab analüüsida võimaliku importiva riigi rakendatud ohutus- ja julgeolekumeetmeid. Kasutatud metoodika on kooskõlas kasutusjuhendi juhendiga selle kohta, kuidas hinnata standardi vastavust rahvusvaheliselt tunnustatud heale tavale. Ühise seisukoha artiklis 4 on sätestatud ka ELi AAMVSi teabevahetuskomponendi poliitiline põhjendus.

Nõukogu 15. jaanuari 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/38, millega kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes

Nõukogu otsusega (ÜVJP) 2021/38 kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes ([10]). Otsus sisaldab kahte „valikulist elementi“, mida riigid peavad AAMVSi jaoks otseselt asjakohaseks: c) võimaldada eksportival riigil eksporditud kaupu pärast saatmist kohapeal kontrollida, d) anda kinnitusi, mis tõendavad lõppkasutaja suutlikkust relvi ja laskemoona ohutult ja turvaliselt hallata, sealhulgas tema suutlikkust hallata ohutult ja turvaliselt ladusid, kus kaupu ladustatakse.

AAMVS võib hõlmata tarnejärgse kontrolli metoodikat, et toetada enesehindamisel esitatud väidete kohapealset kontrollimist. See suurendaks kindlusastet veelgi.

([7]) Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 24.

([8]) Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 58.

([9]) Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 159.

([10]) Nõukogu 15. jaanuari 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/38, millega kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes (*Euroopa Liidu Teataja* L 14, lk 4, 18.1.2021), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0038&from=ET>.

7. **Kommunikatsiooni- ja nähtavusstrateegia**

Kooskõlas Euroopa Komisjoni avaldatud 2018. aasta ELi välistegevuse teabevahetuse ja nähtavuse nõuetega võtab AMAT kõik asjakohased meetmed, et teha avalikuks asjaolu, et seda projekti rahastab liit. Euroopa Liidu toetusele osutatakse ka kutsetel ja muudes dokumentides, mida jagatakse eri üritustel osalejatele. AMAT tagab võimaluse korral, et EL on esindatud käesoleva otsuse alusel toetatavatel üritustel.

Konkreetselt tunnustatakse ELi kui projekti juhti kõigil piirkondlikel ja rahvusvahelistel üritustel, kus AAMVSi esitletakse. ELi AAMVS võiks toimida suurepärase stiimulina teistele piirkondlikele organisatsioonidele, seega ergutab ja toetab AMAT ELi jõupingutusi vahendi propageerimiseks erinevates relvastuskontrolliga seotud keskkondades. ELi esindajatel palutakse sõna võtta ning ELi logo kuvatakse esitlustel ja reklaamides.